

compte de perdut / axí com a desleyals, / car bé sots vos altres aytals, / qui axí m'aconseylàs / que mon fill vos comenàs: / emparàs-lo de bona amor / e mostràs-li que fos traydor».

Després d'això, l'ús de *vosaltres* i *vós*, ja queda fixat amb la separació moderna, en castellà, en català i en llengua d'oc: on avui la 2.ª persona del plural es diu en gc. *bousati*, llgd. *bousaltres*, prov. *vautre*. També en la nostra llengua trobem ja *vosaltres* i *vós*, distingits com avui, des de mj. S. XIII, en Llull i docs. d'aquell temps: «Fèlix --- enconrà dos hòmens qui havien grans barbes --- e eren pobretment vestits ---. Bells senyors --- dix Fèlix ---, *vosaltres*, d'on venits? ni de qual orde sots? ---. Sényer --- digueren los dos hòmens --- *vós* venim de longues terres, e som passats per --- *Nosaltres* som appellats de la 'orde dels apòstols', e --- nostra pobretat significa lo capteniment en què los apòstols --- vivien en est món», *Merav.* (NCL. II, 85.13ss.); «si *vosaltres* amadors volets foc, venits a mon cor e encenets vostres làntees», *Amic e Amat* (ed. 1914, 403); dels quals fins i tot es podria deduir que la indistinció a la moderna estava menys avançada en el cas de *vos(altrés)* que en el de *nos(altrés)*.

Hi pot haver encara alguna reminiscència de l'antic valor distintiu de *vosaltres*, en algun altre passatge lullià; però ja s'anava extingint. «Nathana respòs --- a l'abadessa e a les altres: ---. Jesu Crist desirà --- ésser màrtir --- si *vosaltres* per mi murits --- màrtirs serets e bo exempli daret ---», «les dones s'amagaren e fugiren --- Nathana --- dix ---. Sperança --- justícia: pus que m'havets sotsmesa a *vosaltres* a servir, ora és que m'ajudets contra vostres enemics, qui volen destruir per mi aquest monestir e les dones ---», *Blanq.* (NCL. I, 132.27, 134.3). Però en general *vosaltres* i *vós* ja es presenten llavors amb els respectius valors moderns.

I no obstant observem encara la distinció entre *vosaltres* i *vós*, en els següents exs.: «--- los sarraïns --- molt vigorosament vengren ves les galees d'En C. Lança; e les galees d'En C. L. --- hagren lur consell; e lo dit Corral dix-los: --- Senyors, *vosaltres* sabets que --- lo Sr. rei d'Aragó e --- sos sotsmeses --- quantes victòries han hàüdes ---. Hac sarraïns qui dixeren --- que les galees venien --- per ço que s' retessen a ell --- Mas l'almirall dels sarraïns --- dix: --- Barons, foll pensament havets *vosaltres*; ---: se vénen --- combatre ab nós ---», Muntaner (§ 19, Casac. I, 50.23, 51.27): «Lo duc --- dix-li: --- és fill de l'emperador de Alemanyia --- yo tinc-los huy convidats a ell e al duc de Estalrich. --- No-s pot fer --- dix lo Rey --- o *vosaltres* [pl.] haveu tots a menjar ab mi, o hirem a dinar ab *vós* [sing.]. Gran serà la gràcia que la senyoria de *vosaltres* [pl.] me farà si venir-hi volreu», JoMartorell (Ag. I, 188.5f.).

Vós, pron. sing. de respecte: «Na Renart --- dix al rey --- si paria bo a *vós* --- seria bé que *vós* trameséssets missatgers --- que li recomptassen la bona volentat que *vós* li havets», *Merav.* (NCL. II, 119.18). «Ara, *vós* compare, qui us ensenyave carrera, e-us tornave de mal a bé, creuríets-o?», «sapiats, En G. C. --- que

encara -us amaran tuit, si *vós* i volets tenir; --- sapiats bé que can *vós* mog<u>ès les paraules --- que en la *vostra* penitència no-l credets que i aja nostra fe, sinó que-ns i venim per cuberta; e *vós* si per ventura i volets tenir, vejats-*vos* ab En F. D. e ab ---; e aprivada-*vos*-en ab él, que éls *vos* mostren ja si dien mal o bé», procés dels heretges de l'Alt Cardener, a. 1250, PPujol (*DocVgUrg.*, 15.26, 15.61-69).

En les paraules adreçades a Déu apareixien *vós* i *tu* alternativament: «--- féu mala mar --- e Nòs quan vim aquest peryl --- tornam a N. Sr. --- e faem aytal oració: ---Sr. Déus, ben conexem que-ns *has feyt rey* --- per la *tua* gràcia --- e jassia que la ajuda *vostra* hajam sentida --- e *ajats*-nos onrats --- ara, Sr. creador meu, *ajudats-me* si a *Vós* ve en plaer --- que tan bon fet con yo he començat no-s pusca perdre: car --- *Vós* lo perdíets majorment, car jo vaig en aquest viatge per exalçar la fe que *Vós* nos havets donada, e per --- destruir aquels que no creen en *Vós* --- *Vós* me podets gardar --- per servir a *Vós* --- e traen mal per *Vós* ---», Jaume I (§ 57, Ag., 94.6ss.).

I és interessant de veure, en un text ben medieval, com una mare tractava de *vós*, a un fill, per respecte de la seva condició d'abat, i l'abat responia amb *tu* a la seva respectable mare: «La mare del abat Pastor stec molts anys que no-l veé: e --- ell e los altres frares --- tancaren la porta; ella --- cridà altes veus son fill --- Pastor venc a la porta no obrint-la, e dix-li: ---Vella, per què crides? --- ella --- plorava, dient: ---Fill meu, vull-*vos* veure---. E ell respòs: ---E per a què-m vols veure--- --- E no són jo *vostra* mare que-us parí --- e són ja tota canuda? --- Vols que-ns vejam ací o en paradís? --- Fill, e si ací no-us veç, veuré-us en paradís? --- Si sofferir *pois* --- sens dubte que-ns veurem en paradís --- Si jo en paraís *vos* sé a veure, ---», *VidesR*, f° 255r1 = *Eiximplis* recull Ag., §688, vol. II, 289-90, text evidentment extractat de les *VidesR*.

Deixant per al passat aquests fets ja superats, avui *vós* és pronom de 2.ª persona singular, en concurrència amb *tu* i amb *vostè*: més respectuós que aquell i menys cerimoniós que *vostè*. Sobre la diferència entre els tres, podem remetre a la nota de *LleuresC*, 88-90, que reproduïm breument. De cap manera no s'ha de prosciure *vostè*, ni hi ha cap filòleg ni preceptista responsable que l'hagi condemnat, encara que hàgim sentit alguns catalans que usaven *vós* quan corresponia dir *vostè*, creient que «és més català»; Fabra, Esprui i tothom (cf. nota d'E. Roig i Querol en «Ressorgiment» febr. 1967, amb alguna reserva immotivada), en particular el rossellonès Guiter, estan d'acord que l'ús de *vostè* és tan bo com el dels altres dos, i que no menys bons són *vós* i *tu*; amb la restricció només que l'ús excessiu de *vós* és una imitació servil del francès, i els qui es neguen a usar *vós* cauen en un castellanisme.

La imitació del castellà i del francès existeix, en realitat, i péu igual, tant per part dels qui rebutgen *vostè* com dels qui tenen escrupol desfavorable a *vós*.

Francès i castellà són llengües que no tenen més